

Projekt HESO-Regióny je realizovaný vďaka podpore:

16. október 2007

TLAČOVÁ SPRÁVA

Výsledky Hodnotenia ekonomických a sociálnych opatrení (HESO) v regiónoch SR za obdobie 3. štvrťroka 2007

Inštitút pre ekonomické a sociálne reformy (INEKO) prináša výsledky projektu Hodnotenie ekonomických a sociálnych opatrení v regiónoch SR (HESO-Regióny). V rámci projektu sa štvrťročne vyjadrujú ekonomickí analytici, podnikatelia, primátori a starostovia, zástupcovia akademickej obce, stavovských a mimovládnych organizácií k navrhovaným a realizovaným opatreniam samosprávnych inštitúcií na úrovni obcí, miest i krajov. Projekt HESO tak prináša názor odbornej verejnosti na dôležité opatrenia ekonomicko-sociálneho charakteru ovplyvňujúce kvalitu života občanov v jednotlivých regiónoch Slovenska.

Partnerom projektu je **Združenie miest a obcí SR**, realizovaný je vďaka podpore spoločnosti **Slovnaft**, a.s., Bratislava, **Municipalia**, a.s., Žilina a **SEWA**, a.s., Bratislava.

Výsledky:

Najvyššie oceneným opatrením **v rámci projektu hodnotenia samosprávnych opatrení, ktorý pravidelne organizuje Inštitút INEKO** sa za obdobie **júl až september 2007** stalo **schválenie a uplatňovanie pravidiel nakladania s nehnuteľným majetkom v mestskej časti Bratislava – Staré Mesto**. Pravidlá stanovujú, že samospráva mestskej časti postupuje pri predaji a prenájme nehnuteľného majetku prostredníctvom transparentných obchodných verejných súťaží.. Existencia a uplatňovanie takýchto pravidiel podľa odborníkov zvyšuje pravdepodobnosť efektívnejšieho nakladania s majetkom, vyššie príjmy pre samosprávu vďaka využitiu súťaží, dražieb a aukcií, a v neposlednom rade obmedzenie korupcie a klientelizmu.

V poradí na druhom mieste skončilo opatrenie zo Stropkova, kde sa **dlhodobo nezamestnané Rómky za pomoci mesta učia základom slovenčiny, matematiky, zručnostiam pri šití, varení, ale aj umeniu, ako hospodáriť s peniazmi**. Opatrenie bolo posúdené ako hodnotný príspevok samosprávy k odstraňovaniu sociálnej nerovnosti.

Poradie opatrení od najlepšie k najhoršie hodnoteným:

(pozitívne opatrenia majú plusový rating, negatívne mínusový)

HESO-Regióny	Rating
Júl – September 2007	[300,

	-300]
1. Pravidlá nakladania s nehnuteľným majetkom v Bratislave – Starom Meste	178
2. Stropkov: Projekt pre rómske ženy, ako sa uplatniť v živote	151
3. Necpaly prevádzkujú prvú obecnú elektrárňu	137
4. Trnava podmienila predaj pozemku zachovaním vzácneho stromu	136
5. Nitra: Úrad kraja zriadil bezplatnú linku sociálnej pomoci	131
6. Primátor Spišskej Novej Vsi zverejnil svoj majetok	129
7. MsP v Prievidzi používa kameru v služobnom vozidle a na prilbe policajta	125
8. Petržalka zvažuje pokryť verejným internetom celú mestskú časť	61
9. Nitriansky kraj chce vlastnú internetovú sieť	45
10. Tornaľa avizovala záujem o kúpu miestneho závodu	- 17
11. Banskobystrický kraj chce vlastnú televíziu	- 87
12. V Lučenci predali nástupište bez súťaže	- 123
13. Starosta vykázal novinárov zo zasadnutia zastupiteľstva	- 158

Tretím najhodnotnejším opatrením tretieho štvrťroka 2007 sa stalo **vybudovanie prvej obcej elektrárne na Slovensku v Necpaloch**. Tá má výrazne **prispiieť k úsporám v obecnom rozpočte**, pretože nielenže stačí pokrývať spotrebu elektrickej energie v obecných budovách a verejnom osvetlení, ale jej prebytok vie obec aj speňažiť.

Najmenej prínosným opatrením sa stalo **konanie starostu a zastupiteľstva v Štiavniku, kde vykázali novinárov zo zasadnutia obecného zastupiteľstva s odôvodnením, že nie sú občanmi obce**. Takýto postup je nie len v rozpore s etikou, ale aj právnymi normami.

Podrobný popis opatrení a vybrané komentáre hodnotiteľov

1. Pravidlá nakladania s nehnuteľným majetkom v Bratislave – Starom Meste

Charakteristika opatrenia:

V mestskej časti Bratislava – Staré Mesto sa začali uplatňovať „Pravidlá nakladania s nehnuteľným majetkom“. Ich znenie bolo zverejnené na internetovej stránke staromestskej samosprávy. Pravidlá upravujú postup pri predaji alebo prenájme bytov, nebytových priestorov, stavieb a pozemkov, ktorých vlastníkom je mestská časť alebo ich má mestská časť zverené do správy od hlavného mesta Bratislavy. Pravidlá stanovujú, že samospráva mestskej časti postupuje pri predaji a prenájme nehnuteľného majetku prostredníctvom transparentných obchodných verejných súťaží. Iným spôsobom je možné prenajímať alebo predávať nehnuteľný majetok mestskej časti iba vo výnimočných prípadoch, ktoré sú presne definované v Pravidlách. Pravidlá nakladania s nehnuteľným majetkom boli schválené spolu so Zásadami hospodárenia s majetkom mestskej časti, ktoré upravujú hospodárenie s hnutelným aj nehnuteľným majetkom mestskej časti, ako aj s majetkom

rozpočtových organizácií mestskej časti a obchodných spoločností založených mestskou časťou. Spolu s nimi bola schválená aj Smernica o podmienkach prenájmu majetku mestskej časti a postupe pri uzatváraní zmlúv o nájme.

Komentár

Predmetné opatrenie sa stretlo s jednoznačne pozitívnym ohlasom hodnotiacej komisie. Existencia a uplatňovanie pravidiel nakladania s nehnuteľným majetkom podľa odborníkov zvyšuje pravdepodobnosť efektívnejšieho nakladania s takýmto majetkom, vyššie príjmy pre samosprávu vďaka využitiu súťaží, dražieb a aukcií, a v neposlednom rade obmedzenie korupcie a klientelizmu.

Podľa Juraja Nemca, profesora na Univerzite Mateja Bela v Banskej Bystrici existencia transparentných a verejne dostupných pravidiel pre akékoľvek ekonomické aktivity orgánov verejnej správy by mala byť nie len pozitívnym príkladom, ale základnou normou spravovania verejných financií.

Stanovenie pravidiel nakladania s nehnuteľným mestským majetkom považuje za veľmi dôležitý akt aj Mária Machová, projektová manažérka Slovenskej sporiteľne, avšak iba vtedy, ak sú pravidlá nastavené objektívne a ak povedú k transparentnejšiemu nakladaniu s majetkom. Spolu so Silviou Kapášovou, hlavnou analytičkou Slovenskej ratingovej agentúry si však kladie otázku, prečo takéto pravidlá prijala mestská časť až teraz?

Aj Vladimír Pirošík, advokát, spolupracovník TIS a zároveň poslanec MsZ v Banskej Bystrici ocenil toto opatrenie, poukázal však na fakt, že v Českej republike sú súťažné metódy pri prevode samosprávných nehnuteľností pravidlom, ktoré vyplýva priamo z tamojšieho zákona o obciach. Pýta sa, čo na to poslanci Národnej rady SR?

2. Stropkov: Projekt pre rómske ženy, ako sa uplatniť v živote

Charakteristika opatrenia:

Dlhodobu nezamestnanosť Rómky zo Stropkova sa za pomoci mesta učia základom slovenčiny, matematiky, zručnostiam pri šití, varení, ale aj umeniu, ako vyjsť s peniazmi na mesiac. Do projektu sa zapojilo vyše 50 rómskych žien. Účastníčky kurzu sa učia pracovať s informáciami, zvládať nevyhnutnú administratívu spojenú s prijímaním do zamestnania a tiež zásadám, smerujúcim k udržaniu pracovného miesta. Návrat k školským vedomostiam nebol v tomto projekte samoučelný. Cieľom kurzu nebolo iba vrátiť ženám gramotnú zručnosť, ale zároveň ich pripraviť na povinnosť venovať sa svojim deťom pri príprave na školské vyučovanie. Pri šití a varení bolo dôležité, aby si tieto ženy zvykli na iné ako známe prostredie, aby sa dokázali uplatniť v neznámom kolektíve. Novinkou pre rómske ženy bola lekcia o rodinnom rozpočte. Podľa stropkovského hovorcu, prvé pokroky u frekventantiek už badať pri komunikácii s úradníkmi, ku ktorým sa správajú kultivovanejšie. Pätnásť najšikovnejších účastníčok kurzu si bude môcť v závere projektu vyskúšať aj prácu s počítačom.

Komentár

Odborníci ocenili opatrenie ako hodnotný príspevok samosprávy k odstraňovaniu sociálnej nerovnosti. Ľubica Trubíniová, projektová manažérka Bratislavského ochranárskeho regionálneho združenia si myslí, že nenásilná integrácia Rómov bude už o relatívne krátky čas možno jedným z kľúčových problémov Slovenska, a preto má toto opatrenie viacnásobný pozitívny efekt -

získavanie zručností rómskych žien vo viacerých oblastiach, schopnosť adaptovať sa a komunikovať v novom prostredí, vytvorenie podmienok rómskym deťom na zvládanie školy, a tým aj na ich ďalšiu integráciu atď. Rovnako dôležitý je podľa jej názoru aj predpokladaný pozitívny efekt prijatia/integrácie Rómov u "bielej" väčšiny, ktorá sa takto názorne v praxi môže presvedčiť o neopodstatnenosti vlastného diskriminačného prístupu voči Rómom. Tým sa nielen postupne rieši ťažký problém etnickej diskriminácie na Slovensku, ale zároveň sa aj pozitívne vychováva väčšinové obyvateľstvo k tolerancii a akceptovaniu rôznorodosti, čo je pri riešení minimálne rovnako dôležité ako integrácia samotných Rómov.

Podľa názoru Laury Dittel, riaditeľky Karpatskej nadácie ide o pekný a užitočný projekt, ktorých by malo byť viac. Porovnáva opatrenie so situáciou vo Welse, kde už roky riešia ngramotnosť pôvodného obyvateľstva a podobné problémy a upozorňuje, že aj na Slovensku sa musíme pripraviť, že aj tieto projekty bude treba realizovať ešte dlho, aby priniesli požadovaný efekt.

3. Necpaly prevádzkujú prvú obecnú elektrárňu

Charakteristika opatrenia:

V Necpaloch vybudovali prvú obecnú elektrárňu na Slovensku. Má výrazne prispieť k úsporám v obecnom rozpočte, pretože nielenže stačí pokrývať spotrebu elektrickej energie v dvoch budovách (obecný úrad, zdravotné stredisko) a verejnom osvetlení, ale jej prebytok vie obec aj speňažiť. Náklady na vybudovanie malej vodnej elektrárne bez turbíny boli 3 mil. Sk, elektrárňu vyprodukuje ročne energiu za pol milióna korún.

Elektrárňu bola vybudovaná na mieste bývalého vodného mlyna, s využitím pôvodnej infraštruktúry.

Komentár

Výrazná väčšina respondentov sa zhodla na užitočnosti predmetného opatrenia. Podľa názoru Vladimíra Benča, analytika zo Spoločnosti pre zahraničnú politiku ide o jednoznačne pozitívnu myšlienku i realizáciu, a to najmä preto, lebo sa jedná o ekologickú energiu (verí, že výstavba elektrárne bola posúdená z hľadiska vplyvu na životné prostredie a že nespôsobila nejaké problémy s lokálnymi biotopmi), ide o výborné využitie jestvujúcej infraštruktúry a pozitívne sú nielen ekonomické dôsledky, ale tiež aj zabezpečenie energetickej sebestačnosti samosprávy. Ak sa dnes diskutuje na úrovni Európskej únie o energetickej politike, tak tento projekt by sa mohol podľa jeho názoru ukazovať ako vzor pre riešenie na miestnej úrovni.

Aj podľa Laury Dittel ide o krok, ktorý zabezpečí čiastočnú sebestačnosť obce udržateľným a k prírode šetrným spôsobom. Opatrenie jej pripadá ako skvelý návrat k starým časom, kde v mnohých regiónoch mala každá obec svojich niekoľko malých elektrárníčiek, napr. oblasť Medzeva a Štósu so svojimi hámrami.

Takisto Michal Kaliňák, politológ špecializujúci sa na samosprávu považuje obecnú elektrárňu za zaujímavý projekt, a to nielen z ekonomického aspektu, ale aj preto, že vyjadruje tzv. zelenú agendu, ktorá chýba tak na národnej, ako aj na miestnej politickej scéne.

4. Trnava podmienila predaj pozemku zachovaním vzácneho stromu

Charakteristika opatrenia:

Mestské zastupiteľstvo v Trnave podmienilo predaj pozemku na výstavbu hotelového a kongresového zariadenia v meste tým, že investor zabezpečí zachovanie vyše storočného stromu, ktorý na pozemku rastie. Dub je najstarším stromom v centre mesta a je zapísaný v zozname nehnuteľných pamätihodností Trnavy, ktorý formou všeobecne záväzného nariadenia v minulosti prijalo mestské zastupiteľstvo. Mesto tak vyšlo v ústrety požiadavkám občanov, ktorí listami žiadali primátora, aby zostal dub zachovaný. Investor podmienku mesta rešpektoval a dub zakomponoval do projektu hotela. Strom pravidelne chodia kontrolovať odborníci.

Komentár

Hodnotiaca komisia ocenila prístup mestskej samosprávy k zachovaniu vzácnej dreviny a označila ho za inšpiratívny aj pre ďalšie regióny. Aj Zuzana Wienk, riaditeľka Aliancie Fair-play opatrenie považuje za pekný príspevok samosprávy k rozvoju spoločenskej kultúry. Je podľa jej názoru veľmi potrebným prejavom rešpektu k životnému prostrediu a nemateriálnym hodnotám, najmä v období, keď sa často stretávame s opačnými prejavmi firemnej ignorancie voči prostrediu a uprednostňovania úzkych záujmov.

Mária Machová takisto oceňuje toto rozhodnutie ako mimoriadne dôležité posolstvo mesta občanom, že aj jeden strom si zaslúži ochranu. Dôležité podľa nej bude, či sa takto budú posudzovať pri povoľovaní stavieb aj iné stromy a ďalšie zložky prírody.

Ľubica Trubíniová osobitne oceňuje praktické kroky samosprávy, ktorými dosiahla želaný stav - zápis do zoznamu pamätihodností, vydanie VZN, odborné kontroly, zrejme aj komunikácia, príp. vyjednávanie s investorom. Presne tak by to malo fungovať všade na Slovensku. Je tiež nadšená, vzhľadom na negatívne skúsenosti z Bratislavy, ústretovosťou mestskej samosprávy voči požiadavkám občanov. Za zásadné považuje nielen zachovanie a starostlivosť o prírodné, resp. environmentálne hodnoty, ale aj úctu k tradíciám a vlastnej histórii mesta a pozitívny vzťah k mestskému prostrediu a jeho obyvateľom, teda občanom, ktorým má samospráva slúžiť v prvom rade. Podľa jej názoru, toto všetko sú zásadné veci pre trvalú udržateľnosť, ľudsky povedané, pre normálny kvalitný život ľudí v meste.

5. Nitra: Úrad kraja zriadil bezplatnú linku sociálnej pomoci

Charakteristika opatrenia:

Úrad Nitrianskeho samosprávneho kraja (NSK) zriadil linku sociálnej pomoci. Na bezplatnom telefónnom čísle poskytujú zamestnanci odboru sociálnych vecí a zdravotníctva poradenstvo občanom v sociálnej núdzi. Podľa hovorca NSK, ústrednou myšlienkou opatrenia je zabezpečiť kvalitný a pohodlný servis občanom kraja formou poskytovania širokospektrálnych informácií z oblasti sociálnych služieb. Pracovníci linky usmerňujú ľudí predovšetkým pri voľbe a uplatňovaní foriem sociálnej pomoci a odporúčajú odborné poradenské služby špecializovanými inštitúciami.

Komentár

Odborníci ocenili prínosnosť tohto opatrenia vzhľadom na stále početnejšiu skupinu starších občanov. Podľa názoru Silvie Kapášovej, v čase napätých

rozpočtov bolo do sociálnej oblasti smerovaných len málo finančných zdrojov a najmä starší občania sa dostali na okraj záujmu spoločnosti, pričom k ich potrebám a k zvyšovaniu kvality ich života sa prihliadalo len málo. Projekty typu linka sociálnej pomoci im dáva určitý pocit, že nie sú len príťažou, ale plnohodnotnými občanmi aj z hľadiska objemu prostriedkov, ktoré sú určené na napĺňanie ich potrieb.

Za prospešné považuje opatrenie aj Jozef Čavojec, redaktor denníka SME, ktorý vzhľadom na starnutie populácie a z toho stále vo väčšom rozsahu plynúce nároky na starostlivosť o starých ľudí opatrenie pokladá za prozreteľné.

Podľa Eugena Jurzycu, riaditeľa INEKO by opatreniu prospelo, keby vybrané odpovede boli umiestnené na internete. Jednak by to pomohlo verejnosti dostať sa k odpovediam na najčastejšie otázky bez nutnosti telefonovať a jednak by to umožnilo aspoň čiastočne kontrolovať, či sú prostriedky vynaložené na tento projekt vynakladané efektívne, teda, či sú poskytované odpovede naozaj v množstve a kvalite prijateľnej verejnosti.

Aj politológ Marek Rybář z Filozofickej fakulty UK v Bratislave považuje predmetné opatrenie za vhodné, odporúča však po nejakom čase vyhodnotiť využívanie tejto služby a zhodnotiť jej efektívnosť.

6. Primátor Spišskej Novej Vsi zverejnil svoj majetok

Charakteristika opatrenia:

Novoveský primátor Ján Volný (Smer-SD) splnil sľub a na oficiálnej internetovej stránke mesta zverejnil svoje majetkové priznanie. Dá sa z neho vyčítať, že prvý muž mesta vlastní dva byty v centre mesta, jednu garáž, rodinný dom v mestskej časti Ferčkovce, kde býva s rodinnou a chalupu v Levočských vrchoch. Okrem nehnuteľností, ktoré má s manželkou v bezpodielovom spoluvlastníctve, priznal za minulý rok aj svoj príjem. J. Volný vyzval poslancov mestského zastupiteľstva, aby aj oni zvážili zverejnenie svojho majetkového priznania.

Na verejných funkcionárov sa vzťahuje ústavný zákon o ochrane verejného záujmu pri výkone funkcií verejných funkcionárov. Majetkové priznania podáva prezident, poslanci NR SR, ministri, štátni tajomníci, starostovia obcí, poslanci mestských zastupiteľstiev, zastupiteľstiev vyšších územných celkov a ďalší verejní funkcionári. Zákon im ukladá povinnosť podať priznanie, nie ho zverejniť.

Komentár

Členovia hodnotiacej komisie vnímajú predmetné opatrenie veľmi pozitívne a ako ojedinelé v komunálnej politike na Slovensku. Upozornili však aj na nutnosť zverejnenia ďalších informácií, aby mohlo byť majetkové priznanie považované za úplne transparentné. Zuzana Wienk považuje krok primátora za príspevok k zvýšeniu politickej kultúry v prostredí komunálnej politiky. Podľa jej názoru, zverejnené priznanie je dokonca podrobnejšie ako priznania verejných funkcionárov uverejnené na internetovej stránke Národnej rady SR. Upozorňuje však, že ani primátorom zverejnené oznámenie neumožňuje účinnú kontrolu konfliktu záujmov. Pre účinnú kontrolu by bolo podľa jej názoru potrebné rozšíriť okruh zverejňovaných údajov minimálne o trhovú hodnotu majetku a ďalšie rizikové aspekty (napríklad prijaté dary, sponzorované cesty, či vzdelávanie, funkčné pôžitky z členstva v orgánoch právnických osôb....).

Jiří Životský, starosta obce Sokolnice (Česká republika) takisto považuje za správne, ak sú majetky politikov kontrolované verejnosťou. Upozorňuje však aj na odvrátenú stranu tohto kroku, ktorou je závisť. Varuje, že u niektorých osôb to môže byť impulzom ku krádeži či vydieraniu dotyčného politika, čo sa podľa jeho informácií niekedy stáva.

Michal Kaliňák poukazuje aj na potrebu porovnávať aj nárast majetku a zdroje príjmov, čo sú podľa neho informácie s vyššou vypovedacou hodnotou.

7. MsP v Prievidzi používa kameru v služobnom vozidle a na prilbe policajta

Charakteristika opatrenia:

Mestská polícia (MsP) v Prievidzi začala so skúšobnou prevádzkou digitálnej kamery umiestnenej v služobnom vozidle. Ďalšiu si môže policajt pripevniť na prilbu. Podľa náčelníka tunajšej MsP, kamera pomôže hliadkam operatívne zdokumentovať rôzne priestupky. Často sa totiž stávalo, že policajti boli svedkami vážnych dopravných priestupkov, ale ak sa vinník nepriznal, nemali voči nemu usvedčujúce dôkazy. Okrem dopravy policajti budú pomocou kamery zaznamenávať aj priestupky voči nariadeniam mesta alebo v občianskom spolunažívaní. Cieľom je čo najobjektívnejšie posúdiť okolností prípadu. Kameru na prilbe využívajú prievidzskí policajti ako prví na Slovensku. Slúži im najmä pri prešetrovaní priestupkov. Často sa totiž stávalo, že previnilci sa sťažovali na neprimeraný zákrok mestských policajtov, najmä ak museli voči agresívnym výtržníkom použiť donucovacie prostriedky. Teraz ich policajti upozornia na zaznamenanie služobnou kamerou. Hliadky majú dobré skúsenosti, po upozornení si málokto dovoľí byť arogantný, slovne alebo fyzicky napádať policajtov.

Komentár

Viacerí respondenti ocenili opatrenie ako dobrý príklad využitia techniky pri udržiavaní verejného poriadku. Podľa Eugena Jurzycu opatrenie by malo pomôcť nielen usvedčiť páchatelov, ale aj policajtov v prípade, že nedodrжали predpisy. Napríklad v prípade sporu policajt - občan, ktorý policajt „zabudol“ zdokumentovať, by mal byť policajt postihnutý. Ide o to, aby sa kamery nestali nástrojom jednosmernej transparentnosti zameranej proti občanom, ale obojsmernej, zameranej na pomoc celej spoločnosti.

Aj podľa Mareka Rybára ide v zásade o dobrý nápad, nie je mu ale jasné, do akej miery dokáže mestská polícia splniť zákonnú povinnosť a v dostatočnom časovom predstihu upozorniť účastníkov vzniknutej situácie o tom, že ich konanie je zaznamenávané kamerou.

Súhlasný postoj zaujal aj politológ Ivan Rončák, avšak s výhradou. Demokratické špehovanie občanov sa mu veľmi nepozdáva a zimomriavky mu naháňa aj nestatická kamera v rukách policajtov...

8. Petržalka zvažuje pokryť verejným internetom celú mestskú časť

Charakteristika opatrenia:

Pre verejnosť by mal byť na viacerých miestach v bratislavskej Petržalke prístupný verejný WiFi internet. Mestská časť plánuje v prvej fáze pokryť železničnú stanicu a jej okolie, okolie stredných a vysokých škôl, nákupných

centier, ale aj ďalšie lokality s vyššou koncentráciou ľudí. Podľa záujmu verejnosti Petržalka uvažuje o pokrytí územia celej mestskej časti v krátkom čase. Hovorca Petržalky upozornil, že pôjde o internet s obmedzeniami, napr. nebude možné prostredníctvom neho sťahovať filmy.

Cieľom opatrenia je umožniť občanom získať čo najviac informácií o činnosti samosprávy, ako aj o ďalších aktivitách v Petržalke. Podľa hovorcu, ľudia majú záujem o takéto informácie. Poukázal na fakt, že po májovej inovácii petržalskej stránky sa zvýšil počet jej návštevníkov o takmer 50 percent. Výrazne stúpol aj počet stiahnutí uverejnených dokumentov.

Komentár

Opatrenie bolo prijaté odborníkmi z hodnotiacej komisie nejednoznačne, najmä s ohľadom na možný vplyv na hospodársku súťaž. Dušan Sloboda, analytik z Konzervatívneho inštitútu M. R. Štefánika vyslovil názor, že samospráva by nemala z daní občanov prispievať na zabezpečovanie takých služieb, ktoré nepatria do jej základných kompetencií a bežne ich poskytuje súkromný sektor, a to zväčša i efektívnejšie. Konkurencia v oblasti poskytovateľov pripojenia k internetu podľa neho dnes stláča ceny nadol a rozširuje ponuku a kvalitu služieb, čím sa stávajú dostupné pre širokú verejnosť i bez zbytočných zásahov samosprávy do trhu.

Podľa Juraja Galla, ekonóma z Mestského úradu v Žiari nad Hronom je dôležitá hlavne efektívnosť a či tá služba je vôbec žiadaná a na primeranej technickej úrovni. Myslí si, že v niektorých prípadoch je to skôr kontraproduktívne, keď samospráva ponúkne službu, ktorá je na technickej úrovni pred piatimi rokoch.

Podľa názoru Antonína Eliáša, šéfredaktora časopisu Obec a finance (Česká republika), podpora maximálneho rozšírenia internetu je veľmi žiaduca a financovanie výstavby a prevádzky bezdrôtových sietí z verejných prostriedkov tomu napomáha. Myslí si však, že je treba rešpektovať možné výhrady verejnej podpory, ktorá by znamenala neoprávnený zásah do hospodárskej súťaže. Upozorňuje na príklad Prahy, kde bolo budovanie WiFi siete z verejných zdrojov napadnuté sťažnosťou, ktorú však Európska komisia odmietla iba preto, lebo projekt umožňuje bezplatný prístup iba k nekomerčným informáciám a službám, a tak nedochádza k zvýhodneniu žiadneho jednotlivého podniku.

9. Nitriansky kraj chce vlastnú internetovú sieť

Charakteristika opatrenia:

Nitriansky samosprávny kraj chce vybudovať sieť širokopásmového internetu, ktorým spojí inštitúcie verejnej správy, samosprávy a štátnej správy. V praxi by to znamenalo, že všetky úrady v kraji, školy, zdravotnícke zariadenia a podobne by mali prístup k internetu zadarmo. Kraj tak chce v budúcnosti usporiť niekoľko desiatok miliónov korún. Samospráva kraja tým údajne nechce v žiadnom prípade robiť konkurenciu komerčným poskytovateľom internetu, ide jej o to, aby si vedela spraviť dobrý prístup k internetu a nemuseli za to platiť značné finančné prostriedky. Argumentuje tým, že rovnaký širokopásmový internet má aj český partnerský kraj nitrianskej župy - Vysočina.

Odhady hovoria o nákladoch vo výške 100 miliónov korún, o ktoré sa kraj chce uchádzať z fondov Európskej únie, kraj by sa podieľal piatimi percentami.

Nitrianski krajskí poslanci schválili na ostatnom zastupiteľstve prípravu na projekt.

Komentár

Opatrenie viacerí odborníci ohodnotili ako prínosné, naproti tomu niektorí vyjadrili pochybnosť nad efektívnosťou plánovanej investície. Podľa Michala Kaliňáka, ak v tomto projekte budú partner samosprávy so samosprávnym krajom, potom je to pozitívum, ktoré dáva za pravdu Ústave SR. Tá totiž definuje vzťah medzi I. a II. úrovňou samospráv ako partnerský.

Eugen Jurzyca vyslovil názor, že projekty financované z prostriedkov Európskej únie vyzerajú akoby boli zadarmo. Ide však o to, či by neboli lepšie využité napríklad na opravu ciest, nemocnice, školy... a internetovú sieť by vybudoval súkromný investor.

Aj Dušan Sloboda sa pozastavil nad úmyslom kraja a kladie otázku, či by samospráva rozhodla plytvať takto peniazmi z vlastného rozpočtu i bez zabezpečenia spolufinancovania z eurofondov a štátneho rozpočtu? Myslí si, že kým sa i na eurofondy nezačne hľadiť ako na zdroje, ktoré nepadajú z neba, ale že ide o súčasť verejných financií, do ktorých daňami prispievajú občania a podnikatelia Slovenska a ostatných členských krajín, kým sa na eurofondy neprestajne bude nazerať len ako na bezodnú studňu, z ktorej sa dá donekonečna čerpať, dovtedy budú vznikať a realizovať sa podobné projektové zámery, ktoré zjavne mrhajú zdrojmi daňovníkov.

10. Tornaľa avizovala záujem o kúpu miestneho závodu

Charakteristika opatrenia:

Mesto Tornaľa prejavilo záujem odkúpiť miestny závod spoločnosti Ozeta Neo, ktorý vlastní finančná skupina Penta Group. Mesto pôvodne uvažovalo, že tunajšiu prevádzku kúpi a udrží tak výrobu s menším počtom zamestnancov, tento zámer však stroskotal. Mesto neskôr deklarovalo snahu odkúpiť závod bez kontraktov a bez pracovnej sily. Primátor nevylúčil, že mesto rozbehne v areáli výrobu v oblasti automobilovej dopravy. Na žiadosť o informácie o aktuálnom stave ohľadne kúpy fabriky primátor nereagoval.

Tornaľa patrí do okresu Revúca, ktorý sa radí medzi regióny s najvyššou nezamestnanosťou na Slovensku. V júli tohto roka evidovalo v okrese Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny 24,88 percenta ľudí bez práce

Komentár

Opatrenie vzbudilo medzi respondentmi prevažne záporný ohlas. Bola síce kvitovaná snaha samosprávy zachrániť pracovné miesta, hodnotiaci sa však zhodli na tom, že úlohou samosprávy je prispieť k existencii pracovných príležitostí v regióne skôr vytváraním vhodného prostredia než priamym vstupom do podnikateľských aktivít.

Jiří Životský vyjadril názor, že na jednej strane chápe snahu miesta znížiť nezamestnanosť, ale myslí si, že obce sú určené k výkonu verejnej správy a nie k podnikaniu.

Podľa Dušana Slobodu by samospráva mala zo zdrojov, ktoré získava od občanov prostredníctvom miestnych a podielových daní, financovať primárne a najmä výkon tých kompetencií, ktoré jej boli zverené. Nemala by nahrádzať funkcie, ktoré je efektívnejšie schopný vykonávať súkromný sektor. Nemala by

sa pokúšať podnikáť a už vôbec nie kupovať a snažiť sa tak zachrániť výrobné prevádzky, ktoré navyše, ako v tomto prípade, nie sú zjavne rentabilné, konkurencieschopné a chýba im odbyť výrobkov, keďže o ich kúpu dlhodobo nerentabilného podniku, o ktorý nejaví záujem ani iný súkromný investor. Rovnako by sa samospráva nemala snažiť o kúpu takého majetku, v tomto prípade závodu, ktorý nie je nevyhnutný pre výkon jej kompetencií. Verejný sektor, ktorý je vedený ľuďmi nesúcimi zodpovednosť často len krátke štvorročné volebné obdobie, by mal podnikanie a riziko s ním spojené prenechať súkromnému sektoru, kde je zodpovednosť za prípadné zlyhania adresnejšia, z čoho vyplýva i väčšia zodpovednosť za rozhodnutia. V prípade Tornale by možno samospráva na istý čas „zachránila“ nejaký počet pracovných miest v regióne, kde je ich beztak nedostatok, v konečnom dôsledku by však cena za jedno takto zachránené miesto mohla byť privysoká a zaplatili by ju občania.

11. Banskobystrický kraj chce vlastnú televíziu

Charakteristika opatrenia:

Predseda Banskobystrického kraja Milan Murgaš sa rozhodol vytvoriť novú regionálnu televíziu. Dôvodom má byť nedostatočná objektivita informovania médiami. Návrh poslanci výraznou väčšinou schválili.

Oponenti opatrenia si myslia, že vytvorenie novej regionálnej televízie na zabezpečenie pozitívneho obrazu nie je správnym riešením. Dôvodia, že len v priamo v Banskej Bystrici už pôsobia dve regionálne televízie. Predseda tvrdí, že televízia nebude pod politickým vedením, pretože to bude akciová spoločnosť. Stopercentným vlastníkom zatiaľ bude samosprávny kraj, ktorý ho chce financovať zo zdrojov samosprávy, z peňazí súkromných investorov a z reklamy.

Komentár

Opatrenie vníma hodnotiaca komisia výrazne negatívne. Drvivá väčšina hodnotiacich sa zhodla, že ide o zlé riešenie, pretože viaceré skúsenosti na Slovensku ukazujú, že regionálne alebo miestne médiá sú až príliš často a v príliš silnom veku samosprávy, ktorá ich založí a čiastočne aj financuje.

Zuzana Wienk vyjadrila názor, že televízne vysielať považuje za finančne náročné. Podľa jej názoru existuje obrovské množstvo komunikačných nástrojov, ktoré môžu politické reprezentácie a verejné inštitúcie využívať. Nepovažuje pre rozvoj demokracie a mediálneho prostredia za prínosné, aby orgány verejnej správy zakladali médiá. Podľa jej mienky v týchto prípadoch hrozí vysoké riziko politického zneužitia média, klientelizmu, neefektívneho hospodárenia a nedodržania zásad žurnalistickej etiky, ktoré sa nedá vylúčiť žiadnymi opatreniami. Úloha samosprávy by mohla byť v podpore prostredia a vytváraní podmienok pre existenciu silného, profesionálneho a nezávislého komunálneho prostredia v médiách.

Aj podľa Mareka Rybára je uvedený zámer zbytočný a drahý. Nazdáva sa, že ak chce kraj zabezpečiť lepšiu informovanosť o vlastných aktivitách, môže na to využiť existujúce televízie, resp. iné spôsoby informovania a nie vynakladať prostriedky na vlastnú televíziu. Jeho subjektívne pozorovanie samosprávou vlastnených médií ho len utvrdzuje v závere, že ich dôležitým cieľom je nie len informovať, ale pozitívne, často neverbálne, vykresľovať aktivity volených samosprávnych funkcionárov.

Približne rovnaký názor vyjadril aj Vladimír Pirošík, ktorý si myslí, že ide o dvojitú pascu. Na jednej strane je objektívny nedostatok informácií o fungovaní BBSK, resp. slovenských VÚC vo všeobecnosti. Na druhej strane, spôsob riešenia formou vytvorenia „vlastnej“ a teda z definície „závislej“ TV, je ten najhorší možný.

12. V Lučenci predali nástupište bez súťaže

Charakteristika opatrenia:

Bez verejnej súťaže a podľa oponentov pod cenu predali areál autobusového nástupišta v Lučenci miestni poslanci mestského zastupiteľstva. Jeho novým majiteľom sa stane Slovenská autobusová doprava v Lučenci, ktorá za pozemok, na ktorom sú aj budovy, ponúkla mestu 6,3 milióna korún, pričom areál má podľa znaleckého posudku hodnotu 28 miliónov korún. O kúpu nástupišta prejavila záujem aj iná spoločnosť, no poslanci sa jej ponukou nezaoberali.

Poslanci, ktorí presadzovali priamy predaj, sa odvolávali na verejný záujem. Odporcovia predaja argumentujú tým, že je vo verejnom záujme stanicu predať, avšak niet dôvodu, aby to bolo pod účtovnú hodnotu a bez verejnej súťaže.

Komentár

Opatrenie vzbudilo medzi členmi hodnotiacej komisie negatívny ohlas. Podľa názoru Silvie Kapášovej je smutné, že poslanci MsZ nepotrebnú a nemajú snahu maximalizovať cenu za predaj mestského majetku a svoje netransparentné konanie obhajujú zásadou verejného záujmu. Verejným záujmom nie je podľa nej akýkoľvek predaj majetku, ale predaj za cenu, ktorá prinesie najvyšší prospech pre mesto a do jeho rozpočtu. Ak mesto predajom nesledovalo aj iné ciele (rekonštrukciu a zachovanie funkčnosti predávaného objektu), tak obvykle je jediným výberovým kritériom získaná cena. Myslí si, že v tomto prípade ide o príklad netransparentného nakladania s majetkom mesta a o nízku mieru zodpovednosti MsZ voči občanom.

Aj podľa Richarda Drutarovského rozhodnutie lučeneckých poslancov posilňuje názory, že predaje obecného majetku by sa mali vykonávať verejno-súťažnými formami. Uvedomuje si, že pri priamych predajoch môžu poslanci niekedy aj oprávnené zohľadňovať aj pomerne komplikované okolnosti, myslí si však, že v každom prípade by sa rozhodovanie malo uskutočňovať transparentne. Podľa neho, argumentovanie slovným spojením „verejný záujem“ bez jeho konkrétneho naplnenia je nedostatočným argumentom a neobstojí pri žiadnom priamom predaji. V každom konkrétnom prípade musí mať pojem verejného záujmu aj svoj presný konkrétny obsah. A ak má verejný záujem v danej situácii konkrétny obsah, nemôže byť problém o ňom otvorene hovoriť a nájsť vo verejnej súťaži kupujúceho, ktorý ho dokáže naplniť a pritom ešte zaplatiť najlepšiu cenu. Bez toho samospráva nikdy nezabezpečí, aby majetok nepredávala úplne zbytočne „pod cenu“.

Aj Ivan Rončák vyslovil názor, že transparentná verejná súťaž vždy vygeneruje najvyššiu cenu a tiež, že účel využitia nehnuteľnosti možno zabezpečiť už v súťažných podmienkach.

13. Starosta vykázal novinárov zo zasadnutia zastupiteľstva

Charakteristika opatrenia:

Starosta Štiavnika Štefan Pucko zakázal novinárom zúčastniť sa na zasadnutí obecného zastupiteľstva. Dal o tom hlasovať a obecné zastupiteľstvo jeho návrh schválilo. Starosta návrh odôvodnil tým, že prítomní novinári nie sú občanmi obce.

Podľa zákona (č. 612/2002 Z. z.) sú však zasadnutia zásadne verejné, účasť na nich nie je viazaná na trvalé bydlisko a zúčastniť sa na ňom môže ktokoľvek. Rokovanie môže byť vyhlásené za neverejné iba „ak predmetom rokovania sú informácie alebo veci chránené podľa osobitných zákonov“. Ide spravidla o otázky obchodného či bankového tajomstva, resp. také, na ktoré sa vzťahuje zákon o ochrane osobných údajov. To však nebol prípad Štiavnika.

Komentár:

Postup starostu a zastupiteľstva bol hodnotený respondentmi jednoznačne negatívne. Podľa Zuzany Wienk ide o krok, ktorý je v absolútnom rozpore s princípmi zastupiteľskej demokracie a ukazuje starostovu hlbokú neznalosť práva a dešpektu voči verejnosti. Alarmujúce je, že takýchto prípadov sa vyskytuje na komunálnej úrovni veľa. Je to signálom, že na tejto úrovni sa do politiky dostávajú zástupcovia, ktorí nedisponujú základnými predpokladmi pre demokratický výkon svojej funkcie. Myslí si, že na Slovensku chýba rozsiahly vzdelávací a konzultačný program pre politikov v samospráve, ktorý by ich oboznámil so základnými predpokladmi a legislatívnymi požiadavkami pre výkon funkcie.

Aj podľa Vladimíra Pirošíka je postup starostu nielen nezvyčajný a neetický, ale v prvom rade protiústavný. Porušuje totiž ústavné právo na informácie. Poukazuje na fakt, že v podobných veciach už rozhodoval aj Ústavný SR, pričom dal za pravdu „vyhodeným“ občanom.

Poznámka:

Členovia hodnotiacej komisie sa zúčastňujú hodnotení v rámci projektu HESO - Regióny bez nároku na odmenu. Hodnotenia členov komisie majú charakter osobného postoja a nemusia zodpovedať názorovej línii INEKO a organizácie, v ktorej pôsobia.

Kompletné doterajšie výsledky s hodnoteniami možno nájsť na stránke http://www.ineko.sk/static/heso_regiony/

Inšpiratívne opatrenia samospráv z Českej republiky

Semafor reguluje dopravu

V obci Votice testujú nový druh dopravného semafora, ktorého úlohou je regulovať neprimerane rýchlu jazdu vodičov motorových vozidiel prechádzajúcich obcou. Semafor je napojený na radar umiestnený niekoľko desiatok metrov pred ním. Ak vodič ide neprimerane rýchlo, na semafore zasvieti červená a vozidlo prinúti zastaviť. V prípade, že vodič rýchlostný limit v obci dodržiava, na semafore svieti zelená. Miestni obyvatelia sú s novým semaforom veľmi spokojní,

pretože sa oproti minulosti disciplína vodičov výrazne zlepšila. Miestny úrad plánuje v budúcnosti dobudovať k semaforu aj kameru, ktorá bude snímať EČV prechádzajúcich vozidiel, aby bol možný postih tých, ktorí nerešpektujú, ak na semafore svieti červená a v jazde napriek tomu pokračujú.

Kamera sa tachovským policajtom osvedčila

Tachovskej mestskej polícii sa oplátilo využívanie kamery a záznamového zariadenia, ktoré nahráva mestských policajtov pri riešení priestupkov. Od doby, čo zariadenie používajú si nikto na postup polície nestážoval. Kamera musí byť pri riešení každého priestupku vždy zapnutá. Ak by policajt zo zákroku nezhotovil záznam a niekto by sa na jeho postup sťažoval, automaticky by sa verilo sťažovateľovi a policajtovi by hrozilo zníženie osobného ohodnotenia. Policajti sú zároveň vždy povinní ľudí upozorniť, keď sa zhotovuje záznam.

Toto opatrenie viedlo v porovnaní s predchádzajúcim obdobím k 70%-nému poklesu sťažností na prácu mestskej polície. Ďalším plusom je, že tak policajti, ako aj občania, keďže vedia, že sú nahrávaní, sa pri riešení priestupkov správajú pokojnejšie, čo viedlo k zníženiu konfliktných situácií.

Reflexné sklá majú zabrániť zveri vbiehaniu na komunikáciu

Samospráva v Pardubickom kraji rieši problém, ako zabrániť dopravným nehodám spôsobeným stretom áut s divokou zverou. Na dvoch vybraných komunikáciách preto boli skúšobne nainštalované špeciálne reflexné sklá, ktoré majú zver odradiť od prebiehania vozovky. Ide v podstate o optickú stenu, ktorá tak, ako sa pohybujú vozidlá, odráža svetelné lúče buď do voľnej krajiny na pole, alebo do príľahlých lesných porastov. To by malo zver dočasne odradiť. Odrazky sa montujú na pätníky.

Systém, ktorý má zabrániť stretu so zverou sa bude vyhodnocovať o rok, keď sa porovná štatistika nehodovosti. Medzitým sa odrazky objavia aj na ďalších rizikových komunikáciách.

Na Vysočine končia lieky v zberných boxoch

Kraj Vysočina osadil v lekárňach špeciálne zberné boxy určené na nepoužiteľné lieky. Občania tu môžu bezplatne vhodiť všetky lieky, ktoré už z rôznych dôvodov nepotrebnú. Kraj sa následne postará o ich ekologickú likvidáciu v spaľovni.

Dôvodom realizácie opatrenia je stále stúpajúce množstvo nepoužitých liekov a hrozba ich neodbornej likvidácie. Kým v roku 2003 sa v kraji vyhodilo 9 ton liekov, vlani to bolo už 13,5 tony.

Lokálny MMS-ing v Prahe 6

Pražská mestská časť Praha 6 zaviedla skutočne unikátny produkt s názvom "Lokálny MMS-ing". Občania môžu zaslaním MMS-ky z mobilného telefónu upozorniť miestny úrad na rôzne nešváry a nedostatky na území mestskej časti. Okrem fotografie je potrebné zaslať text, ktorý posluží na identifikáciu miesta výskytu konkrétneho problému alebo nešváru. Upozornenie

aj s fotografiou je uverejnené zároveň na internetovej stránke mestskej časti spolu s informáciou, kedy bol problém oznámený, kto ho rieši, kedy bolo zahájené konanie, aký je postup riešenia a jeho aktuálny stav.

Praha 6 je najrozľahlejšou mestskou časťou a uvedeným opatrením chce napomôcť k rýchlejšiemu odstraňovaniu nedostatkov na svojom území.

Polícia v Chodove pomáha starým ľuďom

Neobvyklý spôsob pomoci starým a nemocným ľuďom pripravuje mestská polícia v Chodove. Stiskom tlačidla na mobilnom telefóne si nemocní privolajú pomoc. Vďaka tejto službe sa policajti dostanú k ľuďom približne o polhodinu skôr.

V Chodove žijú desiatky osamotených starých ľudí. Ich zdravotný stav im nedovoľuje, aby sa o seba vždy dokázali postarať. Ak sa z nich niekto zraní, na pomoc môže čakať aj hodiny. Komplikovaný je aj vstup do bytu takejto osoby. Mestská polícia preto pripravila novú službu. Zaradí do databázy núdzového volania ľudí, s ktorými sa na tom dohodne. V krízovej situácii bude stačiť zranenému človeku stlačiť tlačidlo na mobilnom telefóne a policajti budú vedieť, že volajúci potrebuje pomoc. Pre tento prípad budú mať k dispozícii, v zalepenej obálke kľúč, vstúpia do bytu a dotyčnému poskytnú prvú pomoc. Služba bude pre nemocných zdarma.

Radnica bude kontrolovať neprispôsobivým nájomníkom byty aj deti

Radnica mestskej časti (MČ) Brno-Sever bude v plánovanom dome pre neprispôsobivých nájomníkov pravidelne kontrolovať byty a chce dohliadať aj na dochádzku detí do školy. Takzvaný dom hotelového typu, kam chce MČ Brno-Sever presťahovať 80 rodín, by mal fungovať o dva roky. V komplexe má byť recepcia, policajná strážnica aj klubovňa pre deti. Obyvatelia budú platiť nižšie než regulované nájomné, ako v sociálnych bytoch.

Radnica Brno-Sever sa snaží riešiť problémy s neprispôsobivými občanmi, medzi ktorých z veľkej časti patria miestni Rómovia, už dlhodobo. Len za rok 2006 eviduje dlh na nájomnom okolo 10 miliónov českých korún. Nedávno sa rozhodla na mieste niekoľkých starých domov postaviť komplex, do ktorého investuje 200 miliónov českých korún. V dome budú nepretržite fungovať recepční. Majú dohliadať napríklad na návštevy, ktoré okrem iného budú môcť chodiť len v niektorých dňoch. Úrad tak chce zaistiť, aby v bytoch nebývalo viac ľudí, ako je prihlásených. Úradníci z radnice v spolupráci so strážnikmi a terénnymi pracovníkmi budú pravidelne kontrolovať, či nájomníci dom neničia a platia nájomné. Nájomné zmluvy budú na dobu určitú s možnosťou okamžitej výpovede.

Stavbu domu berie mestská časť ako pilotný projekt. Chce, aby sa do aktivít zapojilo tiež mesto a štát. Napríklad požaduje v lokalite aspoň o desať policajtov viac, viac peňazí na školy, kam budú deti neprispôsobivých obyvateľov chodiť. Od štátu požaduje, aby uľahčil obciam nariaďovanie verejnoprospešných prác.

Členovia hodnotiacej komisie, ktorí hodnotili opatrenia monitorované v 3. štvrtroku 2007

Vladimír Benč, analytik, Spoločnosť pre zahraničnú politiku, Prešov

Jozef Čavojec, redaktor denníka SME, Bratislava

Laura Dittel, riaditeľka, Karpatská nadácia, Košice

Richard Drutarovský, analytik, mediátor, Prešov

Antonín Eliáš, šéfredaktor časopisu OBEC a finance, Praha, Česká republika

Juraj Fekete, riaditeľ, **Peter Dóka**, Regionálne poradenské a informačné centrum, Dunajská Streda

Juraj Gallo, ekonóm, Mestský úrad Žiar nad Hronom

Andrej Juris, riaditeľ pre regulačnú a trhovú stratégiu, Západoslovenská energetika, Bratislava

Eugen Jurzyca, riaditeľ, INEKO, Bratislava

Michal Kaliňák, politológ, špecializuje sa na samosprávu

Silvia Kapášová, hlavná analytička, Slovenská ratingová agentúra, Bratislava

Mária Machová, projektová manažérka, Slovenská sporiteľňa

Juraj Mesík, Nadácia Ekopolis, Banská Bystrica (momentálne Svetová Banka, USA)

Juraj Nemec, profesor, Univerzita Mateja Bela, Banská Bystrica

Vladimír Pirošík, advokát, spolupracovník TIS, poslanec MsZ v Banskej Bystrici

Ján Podmanický, primátor, Partizánske

Ivan Rončák, politológ, Banská Bystrica

Marek Rybář, politológ, Filozofická fakulta UK, Bratislava

Dušan Sloboda, analytik, Konzervatívny inštitút M.R.Štefánika, Bratislava

Martin Šuster, ekonóm, Národná Banka Slovenska, Bratislava

Ľubica Trubíniová, projektová manažérka BROZ, Bratislavské ochránárske regionálne združenie, Bratislava

Ľuboš Vagač, riaditeľ, Centrum pre hospodársky rozvoj, Bratislava

Eduard Vokál, primátor, Lipany

Ivana Vrabcová, úverová analytička, Dexia banka Slovensko, Žilina

Zuzana Wienk, riaditeľka, Aliancia Fair-play, Bratislava

Daniela Zemanovičová, podpredsedníčka, Protimonopolný úrad, Bratislava

Jiří Životský, starosta, Sokolnice, Česká republika